

Javne oporuke

Razum Čibarić, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:949761>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Preddiplomski studij:

Stručni porezni studij

JAVNE OPORUKE

Završni rad

Helena Razum Čibarić

Mentor: izv.prof. dr. sc. Ivana Kanceljak

Izjava o izvornosti

Ja, _____ Helena Razum Čibarić _____ (ime i prezime studenta/ice) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada/završnog rada (*obrisati nepotrebno*) te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

_____ Razum Čibarić _____
(potpis studenta)

**IZJAVA STUDENTA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI**

Ja, Helena Razum Čibarić, JMBAG 0269147596, izjavljujem da sam samostalno izradila/izradio završni rad pod naslovom „Javne oporuke“.

SAŽETAK

Načelo slobodnog oporučivanja omogućuje oporučitelju raspolaganje svojom imovinom za slučaj svoje smrti. Iako oporučno nasljeđivanje ima prednost u odnosu na zakonsko, pravo oporučitelja da slobodno rasplaže svojom imovinom ograničeno je u slučaju nužnog naslijednog dijela. Temeljni oblici oporuke prema zakonu su privatne oporuke, javne oporuke i oporuka u izvanrednim okolnostima. Odredbe o čuvanju, proglašenju i opozivu jednake su za sve oblike oporuka. Karakteristično je za javnu oporuku da je sastavljena od strane zakonom ovlaštene osobe. Oblik javne oporuke ima međunarodna oporuka, čiji oblik pojednostavljuje oporučivanje u državama koje su u svoje zakonodavstvo uvele odredbe o međunarodnoj oporuci.

Ključne riječi: sloboda oporučivanja, nužni dio, oporuka, oblici oporuke, javna oporuka, međunarodna oporuka

SUMMARY

The principle of freedom to bequeath provides the testator to dispose of their property in the event of their death. Although testamentary inheritance is favored over statutory inheritance, the testator's right to freely dispose of their property is limited in the case of necessary inheritance part. The basic forms of wills by law are private wills, public wills, and will in extraordinary circumstances. Provisions of storage, declaration and revocation are the same for all forms of wills. A characteristic of a public will is that it is drawn up by a legally authorized person. The form of a public will has the international will, whose format simplifies bequeath in countries that have incorporated provisions regarding international wills into their legislation.

Keywords: Freedom to bequeath, necessary part, will, forms of wills, public will, international will

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. OPĆENITO O OPORUČNOM NASLJEĐIVANJU	2
2.1. Oporučno nasljeđivanje kao pravni temelj nasljeđivanja	2
2.2. Oporuka i oporučna sposobnost.....	3
2.3. Valjanost oporuke	4
2.4. Vrste oporuke	5
2.5. Čuvanje oporuke.....	6
2.6. Proglašenje oporuke	6
2.7. Opoziv oporuke.....	8
3. JAVNA OPORUKA.....	10
3.1. Opća obilježja javne oporuke	10
3.2. Sastavljanje javne oporuke.....	11
3.3. Evidentiranje sastavljanja, pohrana i proglašenja javne oporuke	12
4. MEĐUNARODNA OPORUKA.....	13
4.1. Opća obilježja međunarodne oporuke	13
4.2. Valjanost međunarodne oporuke	14
4.3. Sastavljanje međunarodne oporuke.....	14
5. ZAKLJUČAK.....	17

1. UVOD

U radu se opisuju karakteristike oporučnog i zakonskog nasljeđivanja, s naglaskom na njihovu različitost. Ukazuje se na nužni nasljedni dio i njegov utjecaj na slobodu oporučivanja. Nadalje, opisuju se pojam, karakteristike, sastavljanje i postupanje s oporukom. Navedena je podjela na privatne i javne oporuke koje se razlikuju ovisno o tome tko ih sastavlja. Privatnu oporuku oporučitelj sastavlja sam, dok se javna oporuka sastavlja uz sudjelovanje javnih tijela.

Poseban značaj posvećen je javnim oporukama koje su tema ovog rada. Navodi se tko može valjano oporučiti te koje ovlaštene osobe mogu sastavljati javnu oporuku. Opisuju se tri faze sastavljanja oporuke. U prvoj fazi utvrđuje se identitet oporučitelja. Druga faza formuliranje je sadržaja oporuke. A u trećoj, posljednoj fazi, potvrđuje se isprava u kojoj su sadržani oporuka oporučitelja i zapisnik.

Također, navodi se način postupanja (čuvanje i proglašenje) s javnom oporukom. U posljednjem djelu rada govori se o međunarodnoj oporuci koja ima oblik javne oporuke.

2. OPĆENITO O OPORUČNOM NASLJEĐIVANJU

2.1. Oporučno nasljeđivanje kao pravni temelj nasljeđivanja

Jedno od temeljnih sloboda i prava čovjeka i građanina je pravo nasljeđivanja koje je zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske.¹ Pravo nasljeđivanja uređeno je Zakonom o nasljeđivanju (u nastavku: ZN).² Ostali mogući izvori nasljednog prava su međunarodni ugovori te sudska praksa i pravna znanost kao dopunski izvori. Odredbama ZN-a propisana su dva pravna temelja nasljeđivanja: oporuka i zakon. Ako je osnova nasljeđivanja oporuka govorimo o oporučnom nasljeđivanju, ako je osnova zakon govorimo o zakonskom nasljeđivanju.

Načelo dispozitivnosti kao jedno od temeljnih načela građanskog prava izražava se u slobodi oporučivanja. Svaka fizička osoba ima pravo oporukom za slučaj svoje smrti odrediti nasljednika.³ Oporuka je jednostrani pravni posao u kojem oporučitelj slobodno, svjesno, izričito i osobno izjavljuje svoju posljednju volju, odnosno obavlja određeno raspolaganje *mortis causa*.⁴ Oporučnim nasljeđivanjem stječe se subjektivno nasljedno pravo zbog ostaviteljeve smrti, koje se zbiva na temelju odredbi oporuke tog ostavitelja.⁵ Do zakonskog nasljeđivanja dolazi samo ako iza ostavitelja nije ostala valjana oporuka ili ako su se oporučni nasljednici odrekli nasljedstva ili su nesposobni za nasljeđivanje ili su svi umrli prije ostavitelja.⁶ U odnosu na zakonsko nasljeđivanje, oporuka je jači pravni temelj. Postojanje

¹ Članak 48. Ustava Republike Hrvatske, (Narodne novine br. /90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

² Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19, u nastavku „ZN“).

³ Gavella, N., Belaj, V., Nasljedno pravo III. bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 123.

⁴ Belaj, I., Nevaljanost oporuke zbog mana oporučiteljeve volje, Informator: br. 5935, 2011., str. 1., <https://informator.hr/strucni-clanci/nevaljanost-oporuke-zbog-mana-oporuciteljeve-volje>, pristupljeno 24. kolovoza 2023.

⁵ Gavella, Belaj, *op.cit* (bilj. 3), str. 125.

⁶ Bulka, Z., Oporuka kao temelj nasljeđivanja, IUS INFO, 2011., str. 1., <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2011B359>, pristupljeno 11. kolovoza 2023.

oporuke isključuje nasljeđivanje na temelju zakona. Međutim, oporučitelj je ograničen slobodno oporučivati zbog uvođenja nužnog nasljednog djela.

Nužni dio je određeni dio onog dijela koji bi nužni nasljednik kao zakonski nasljednik dobio kada ne bi bilo oporuke.⁷ Potomci ostavitelja, njegova posvojčad i njihovi potomci te bračni drug ostavitelja nužni su nasljednici. Roditelji, posvojitelji i ostali pretci nužni su nasljednici samo ako su trajno nesposobni za rad i nemaju nužnih sredstava za život. Nužni dio potomaka, posvojčadi i njihovih potomaka te bračnog druga iznosi jednu polovicu, a nužni dio ostalih nasljednika jednu trećinu onog dijela koji bi svakom pojedinom od njih pripao po zakonskom redu nasljeđivanja.⁸ Oporučitelj može odrediti oporukom da nužni nasljednik primi svoj dio u određenim stvarima, pravima ili u novcu. Zbog određenih razloga propisanih zakonom moguće je isključenje nasljednika iz nasljedstva i lišenja nužnog dijela u korist potomaka.⁹

2.2. Oporuka i oporučna sposobnost

Kako je u prethodnom poglavlju navedeno oporuka je jedan od dvaju pravnih temelja nasljeđivanja. Oporuka je razredba posljednje volje kojom ostavitelj raspolaže svojom imovinom za slučaj smrti.¹⁰ Oporučitelj je onaj koji se poslužio slobodom oporučivanja pa je svoju volju očitovao u obliku oporuke. Oporuka je jednostrani, formalni i opozivi pravni posao. Jednostranost oporuke znači da ona nastaje očitovanjem volje oporučitelja. Očitovanje volje mora biti izričito (izgovorenim ili napisanim riječima), ne može se dati konkludentnim radnjama ili znacima. Pravna pravila nasljednog prava propisuju valjani oblik (formu) oporuke.

Oporučitelj oporuku sastavlja isključivo sam, ne može se valjano oporučiti preko opunomoćenika ili zakonskog zastupnika.

⁷ *Ibid.*, str. 6.

⁸ Članak 70. ZN-a.

⁹ Članak 85. ZN-a.

¹⁰ Klarić, P; Vedriš, M, Građansko pravo, Narodne Novine, Zagreb, 2014., str. 735.

Pravo svake osobe je da za slučaj svoje smrti oporukom odredi svog nasljednika, ukoliko je sposobna oporučiti. Oporučna sposobnost je svojstvo fizičke osobe da očitovanjem svoje volje može valjano oporučiti.¹¹ Kriteriji koje oporučitelj mora zadovoljiti, kako bi mogao oporučiti, su uzrast i mentalna sposobnost. Svaka osoba sposobna za rasuđivanje koja je napunila 16 godina života može sastaviti oporuku. Ako navedene pretpostavke nisu ispunjene oporuka će se smatrati ništetnom.¹²

2.3. Valjanost oporuke

Samo postojanje oporuke nije dovoljno da bi proizvodila pravne učinke. Oporuka treba biti valjana, što znači da ne smije biti ništetna, niti poništena na zahtjev osobe koja je ima pravo pobijati. Uvjeti za valjanost oporuke su da je oporučitelj, koji ju je učinio, sposoban za oporučivanje, da je očitovana njegova volja bez mana koje štete valjanosti te je napravljena u nekom od oblika utvrđenih zakonom. Oporuka će biti ništetna ako u vrijeme sastavljanja oporučitelj nije imao 16 godina života ili nije bio sposoban za rasuđivanje.

Valjana je oporuka ona koja je napravljena u obliku koji je utvrđen zakonom. Osoba koja ima pravni interes zbog nedostatka u obliku oporuke može zahtijevati poništenje nakon otvaranja nasljedstva, u roku od godinu dana od kada je saznala za oporuku, a najdulje u roku od 10 godina od proglašenja oporuke. Prije proglašenja oporuke ne može početi teći rok od godinu dana.¹³

¹¹ Gavela, Belaj, *op. cit* (bilj. 3), str. 130.

¹² Članak 26. ZN-a.

¹³ Članak 29. ZN-a.

2.4. Vrste oporuke

Oporuka može biti sastavljena u redovitom ili izvanrednom obliku, ovisno o okolnostima. U Republici Hrvatskoj postoji nekoliko redovitih oblika oporuke koji su predviđeni za oporučivanje u bilo kojim okolnostima. Izvanredni oblik oporuke se sastavlja u izvanrednim okolnostima zbog kojih nije moguće oporučiti ni u jednom drugom valjanom obliku. Izvanredne okolnosti dijelimo na objektivne, poput poplava, potresa, požara ili ratnog stanja i subjektivne koje se odnose na oporučitelja (npr. bolest.). Iako je po obliku blaža, rok valjanosti izvanredne oporuke je ograničen. Usmena oporuka je prema ZN-u jedina izvanredna oporuka.

Uz izvanredni oblik oporuke moguće je oporučiti u obliku privatne i javne oporuke. Razliku između privatnih i javnih oporuka čini to što privatnu oporuku oporučitelj sastavlja sam bez prisustva javnih tijela, dok se javna oporuka sastavlja uz njihovo prisustvo. Privatnu redovitu oporuku dijelimo na: vlastoručnu (holografsku) i pisanu oporuku pred svjedocima (alografskoj).

Vlastoručna oporuka je valjana ako ju je oporučitelj vlastoručno napisao i ako ju je potpisao.¹⁴ Ako govorimo o pisanoj oporuci pred svjedocima (alografška) radi se o oporuci koju može isključivo načiniti oporučitelj koji zna čitati i pisati. Sastavlja se na način da je netko drugi napiše onako kako to kazuje oporučitelj. Pisanu oporuku pred svjedocima oporučitelj mora potpisati pred dva svjedoka, izjavljujući da je isprava koju potpisuje njegova oporuka. Nakon što oporučitelj da izjavu i potpis, svjedoci sastavljaju svoje potpise. Pisana oporuka pred svjedocima biti će nevaljana ako svjedoci nisu istodobno nazočni.

Javnu oporuku oporučitelj sastavlja uz sudjelovanje javnih tijela. Oblik javne oporuke ima međunarodna oporuka. To je redovit, javan i pisan oblik.¹⁵ Oporučitelj mora podnijeti odgovarajući zahtjev nekoj od osoba ovlaštenih za sastavljanje oporuke ako svojoj oporuci želi dati oblik međunarodne oporuke.

¹⁴ Članak 30. ZN-a.

¹⁵ Gavela, Belaj, *op. cit* (bilj.3), str. 141.

2.5 Čuvanje oporuke

Neovisno o obliku u kojem je oporuka sastavljena, oporučitelj ju mora sam čuvati ili predati na čuvanje nekoj drugoj osobi, fizičkoj ili pravnoj, ako ona prihvati dužnost čuvanja. Osobe koju su zakonski dužne i ovlaštene čuvati oporuku su sud, javni bilježnik i diplomatsko – konzularno predstavništvo Republike Hrvatske. Navedene osobe ne mogu odbiti primitak oporuke na čuvanje ako istu predaje oporučitelj ili njegov opunomoćenik.¹⁶ Na njihov zahtjev navedene osobe dužne su vratiti oporuku, te o svakom primitku i vraćanju oporuke obavijestiti Hrvatski upisnik oporuka.¹⁷

Potrebno je utvrditi istovjetnost osobe koja oporuku predaje na čuvanje prije primanja oporuke. Oporuka se može predati otvorena ili zatvorena. Ovlaštena osoba sastavit će zapisnik kada primi oporuku na čuvanje, u kojem će navesti da je utvrđena istovjetnost osobe koja je oporuku predala te će unijeti podatke o svim okolnostima koje bi mogle utjecati na valjanost oporuke. U zapisnik je potrebno priložiti punomoć ako je oporuku na čuvanje predala osoba koju je oporučitelj opunomoćio.¹⁸

2.6 Proglašenje oporuke

Osoba koja posjeduje oporuku nakon smrti oporučitelja dužna je oporuku predati ili obavijestiti općinski sud gdje se nalazi.¹⁹ Ostavinski sud dužan je bez odgode zatražiti sve podatke iz Hrvatskog upisnika oporuka o mogućim oporukama umrle osobe, a i od osobe i tijela kojima je oporuka povjerena na čuvanje da mu je dostave.²⁰ Sud mora utvrditi da je osoba koja je ostavila oporuku umrla ili je proglašena umrlom. Oporuka se proglašava nakon što oporučitelj umre.

¹⁶ Članak 167. ZN-a.

¹⁷ Članak 170. ZN-a.

¹⁸ Članak 167. ZN-a.

¹⁹ Članak 203. ZN-a.

²⁰ Članak 203. ZN-a.

Proglašenje oporuke je čin u sudskoj nadležnosti koju obavlja sudac odnosno javni bilježnik, koji djeluje kao povjerenik suda. Postupak se obavlja pred najmanje dva svjedoka, gdje sudac odnosno javni bilježnik otvori ispravu za koju se smatra da je u nju oblikovana ostaviteljeva oporuka, pročita je glasno nazočnima, te na nju stavi svoju potvrdu o izvršenom proglašenju. Nasljednici, zapisovnici i druge osobe koje ostvaruju neko pravo iz ostavine mogu biti nazočni na proglašenju oporuke²¹. Proglašenjem se javno objavljuje postojanje i sadržaj isprave koja navodno sadrži ostaviteljevu oporuku čemu se daje potreban publicitet te se zainteresiranima omogućuje da saznaju za navodnu ostaviteljevu oporuku i njezin sadržaj²²

Kada isprava koja navodno sadrži oporuku ostavitelja bude proglašena kao oporuka, u ostavinskom²³ i u parničnom postupku moguće će biti raspravljati i odlučivati o tome je li to ostaviteljeva oporuka ili nije, je li valjana ili nije, te će se utvrditi njezini nasljednopravni učinci. Rokovi u kojima je moguće pobijati oporuku počinju teći tek od njezina proglašenja.²⁴

„Oporučitelj može oporukom odrediti jednu ili više osoba za izvršitelje oporuke.“²⁵ Svaka poslovno sposobna osoba, uključujući pravnu osobu može biti izvršitelj oporuke.²⁶ Ako osoba koju je ostavitelj oporukom odredio za izvršitelja nije izričito pred sudom izjavila da ne prihvaća dužnost izvršitelja, smatra se da prihvaća dužnost izvršitelja. Također, ako osoba koju je ostavitelj oporukom odredio za izvršitelja nije bila nazočna na proglašenju oporuke, nije izjavila sudu u roku koji je odredio da prihvaća dužnost, smatrat će se da osoba nije prihvatila dužnost izvršitelja.²⁷

²¹ Članak 204. ZN-a.

²² Gavela, Belaj, *op.cit* (bilj 3.) str. 183.

²³ Ostavinski postupak prema člancima 174., 175. ZN-a izvanparnični je postupak u kojem se utvrđuje tko su ostaviteljevi nasljednici, što čini ostaviteljevu ostavinu te koja još prava glede ostavine pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama. Izvanparnični postupak vodi se prema odredbama Zakona o izvanparničnom postupku (Narodne novine br. 59/23).

²⁴ *Ibid.*, str. 183., 184

²⁵ Članak 60. ZN-a.

²⁶ Članak 60. ZN-a.

²⁷ Članak 60. ZN-a.

2.7 Opoziv oporuke

Oporučitelj ima slobodu opoziva svoje oporuke. Oporuku može jednostrano opozvati do svoje smrti, u potpunosti ili djelomično, u bilo kojem obliku u kojem se po zakonu može napraviti oporuka.²⁸ Pravo oporučitelja na opoziv oporuke proizlazi iz slobode oporučnog raspolaganja, također sprječava da sloboda oporučivanja prestane onome koji je već oporučio. Oporučitelj zahvaljujući tome što ima pravo opozvati oporuku nikada ne biva vezan onim što je očitovao kao svoju oporuku, pa može uvijek, sve do svoje smrti, drukčije raspolagati. Sve oporučiteljeve odredbe učinjene oporukom, kojima se odrekao prava opozvati oporuku ništetne su.²⁹ Glede valjanosti opoziva oporuke primjenjuju se na odgovarajući način pravila o valjanosti oporuke.³⁰ Dakle, opoziv oporuke biti će valjan ako ga učini oporučitelj sposoban za oporučivanje te ako ga učini bez mana volje.

Načini na koji se može opozvati oporuka su: uništenjem isprave, izjavom o opozivu, pravljenjem nove oporuke, konkludentnim radnjama.³¹ Pisanu oporuku može oporučitelj opozvati uništenjem isprave.³² Oporučitelj svojom voljom mora uništiti ispravu na način da poništi njen tekst. Opozvana će biti oporuka koje je uništena s namjerom opozivanja, oporučitelj mora osobno uništiti ispravu ili naložiti da to učini netko drugi. Također, oporučitelj tada mora biti oporučno sposoban i ne smiju postojati mane njegove volje, u suprotnom opoziv neće biti valjan.³³

²⁸ Članak 64. ZN-a.

²⁹ Gavela, Belaj, *op.cit* (bilj. 3), str. 175.

³⁰ Članak 64. ZN-a.

³¹ Klarić, Vedriš, *op.cit* (bilj.10), str. 696.

³² Članak 64. ZN-a.

³³ Gavela, Belaj, *op. cit* (bilj. 3), str 177.

Izjavom o opozivu oporučitelj može opozvati oporuku u bilo kojem obliku u kojem se oporuka može napraviti. Međutim, izjavu oporučitelj ne mora dati u obliku u kojem je napravljena oporuka koju želi opozvati. Na primjer, ako je oporučitelj napravio javnu oporuku može ju opozvati u obliku vlastoručno pisane oporuke.³⁴ Pravljenjem nove oporuke oporučitelj može opozvati raniju oporuku. Ako novom oporukom izričito ne opozove raniju oporuku, odredbe ranije oporuke ostaju na snazi osim ako su u suprotnosti s odredbama nove oporuke.³⁵ Kada govorimo o opozivu konkludentnim radnjama podrazumijeva se slučaj kada oporučitelj još za života raspolaže svojom imovinom protivno oporuci. Na primjer, oporučitelj imenuje osobu X za nasljednika svoje imovine. Nakon toga otuđuje pojedine dijelove svoje imovine te u trenutku smrti više nema imovine. Sa stajališta osobe X oporuka je opozvana, jer iako je osoba X nasljednik, ipak to nije, jer nema što naslijediti.³⁶

³⁴ Ibid., str. 696.

³⁵ Članak., str 64. ZN-a.

³⁶ Klarić, Vedriš, *op.cit* (bilj.10), str. 697.

3. JAVNA OPORUKA

3.1. Opća obilježja javne oporuke

Javna oporuka je redoviti, javni i pisani oblik oporuke. Svatko može valjano oporučiti u obliku javne oporuke, a osoba koja ne može ili ne zna čitati ili se ne može potpisati može u redovnim okolnostima oporučiti samo u obliku javne oporuke.³⁷ U skladu sa zakonom oporuka koju je napisao sam oporučitelj ili netko drugi, može dobiti oblik javne oporuke.³⁸ Na zahtjev oporučitelja javnu oporuku sastavlja jedna od ovlaštenih osoba, postupajući na zakonom propisan način.

Osobe ovlaštene prema ZN-u za sastavljanje oporuke su sudac općinskog suda, sudski savjetnik u općinskom sudu ili javni bilježnik. Osobe ovlaštene u inozemstvu za sastavljanje javne oporuke je konzularni odnosno diplomatsko – konzularni predstavnik Republike Hrvatske. Navedene osobe sastavljaju oporuku prema kazivanju oporučitelja. Javna oporuka će biti valjana ako je ispravu koja sadrži oporuku sastavila jedna od navedenih ovlaštenih osoba.

Oporučiteljevi potomci, posvojčad i njihovi potomci, njegovi preci posvojitelji, njegovi srodnici u pobočnoj lozi do zaključno 4 stupnja, bračni drug te bračni drugovi svih navedenih osoba ne smiju sastaviti javnu oporuku u svojstvu ovlaštene osobe ili biti svjedocima javne oporuke. Ništetne će biti oporučne odredbe kojima se nešto ostavlja osobi koja je oporuku sastavila, svjedocima pri njezinom sastavljanju, njihovim bračnim drugovima, precima i potomcima te daljnjim srodnicima.

Postupci čuvanja i proglašenja javne oporuke jednaki su kao i kod drugih oblika oporuka.

³⁷ Članak 32. st. 1., ZN-a.

³⁸ Članak 148. st. 2., ZN-a.

3.2. Sastavljanje javne oporuke

Sastavljanje oporuke treba proći kroz nekoliko međusobno povezanih faza kako bi imala valjan oblik javne oporuke.³⁹ U prvoj fazi službena osoba dužna je utvrditi identitet oporučitelja, također i kada je potrebno, identitet tumača i svjedoka. Službena osoba identitet će utvrditi na temelju važeće osobne iskaznice ili putovnice, ako osobu oporučitelja ne poznaje osobno i po imenu. Ako nije moguće na naveden način utvrditi identitet, onda će se utvrditi putem dva svjedoka istovjetnosti. Ovlaštena osoba mora utvrditi postoji li odnos srodstva između svjedoka i osobe kojoj je nešto ostavljeno oporukom jer to predstavlja razlog za ništetnost. Ovlaštena osoba unijet će u ispravu o sastavljanju oporuke i popratni zapisnik način na koji je utvrdila identitet.⁴⁰

U sljedećoj fazi formulira se sadržaj oporuke. Na osnovu onoga što je izjavio oporučitelj ovlaštena osoba sastavlja oporuku. Oporučitelj mora usmeno izložiti sadržaj oporuke, kako bi ovlaštena osoba, što vjernije, unijela izjavu oporučitelja u ispravu o sastavljanju oporuke. Ovlaštena osoba ne smije mijenjati sadržaj i smisao oporuke, već je može samo preformulirati radi jasnoće. Prethodno je dužna upozoriti oporučitelja na moguće nepreciznosti, kontradikcije, raspolaganja koja su suprotna zakonu, s naglaskom na one zakonske odredbe koje se odnose na nužni dio nasljedstva, na zakonske mogućnosti isključenja i lišenja nužnog dijela.⁴¹

Ovlaštena osoba dužna je sastaviti oporuku ako i uz navedena upozorenja, oporučitelj inzistira na sastavljanju oporuke. Sve okolnosti koje mogu utjecati na punovažnost oporuke unose se u ispravu o sastavljanju oporuke i zapisnik. Isprava o sastavljanju sadrži sam tekst oporuke, uručuje se oporučitelju, kao dokaz da su učinjene sve formalnosti kod sastavljanja oporuke koje su propisane zakonom. U ispravu i zapisnik unose se svi podaci o radnjama koje

³⁹ Marija Butković., Obilježja i važnost javne oporuke u hrvatskom oporučnom nasljednom pravu, Informator: br. 6186, 2013., str. 2., <https://informator.hr/strucni-clanci/obiljezja-i-vaznost-javne-oporuke-u-hrvatskom-oporucnom-nasljednom-pravu>, pristupljeno 24. srpnja 2023.

⁴⁰ *Ibid str.*, 2., 3.

⁴¹ *Ibid str.*, 3.

se moraju poduzeti pri sastavljanju oporuke. Navedene isprave potpisuju oporučitelj i ovlaštena osoba za sastavljanje oporuke. U slučaju da oporučitelj ne može potpisati oporuku, reći će razlog ovlaštenoj osobi koja je dužna zabilježiti to u oporuci i zapisniku. Oporučitelj ima pravo tražiti od druge osobe da ga potpiše na oporuci i zapisniku. Ako oporučitelj ne može pročitati oporuku, ovlaštena osoba će mu pročitati pred dva svjedoka, koji razumiju jezik na kojem je napisana.⁴²

U posljednjoj fazi sastavljanja oporuke potvrđuje se isprava koja sadržava oporučiteljevu oporuku i zapisnik. Ovlaštena osoba potvrđuje zapisnik stavljajući na njega svoju potvrdu da su pred njom izvršene sve potrebne radnje te stavlja svoj potpis. Potvrđivanjem ovlaštene osobe oporučiteljeva oporuka, sadržana u izjavi o sastavljanju oporuke, postaje javna oporuka. Oporučitelju se uručuje isprava o sastavljanju oporuke, osim ako ne zahtijeva drugačije, zapisnik se zadržava u spisu.⁴³

3.3. Evidentiranje sastavljanja, pohrana i proglašenja javne oporuke

Sastavljanje, pohrana i proglašenje javne oporuke evidentirat će se u Hrvatskom upisniku oporuka. Sadržaj oporuke ne upisuje se u upisnik niti se oporuka u upisnik pohranjuje. Hrvatski upisnik oporuka javni je upisnik iz kojeg se podaci ne mogu, prije oporučiteljeve smrti, nikome staviti na raspolaganje, osim oporučitelju ili osobi koju je on za to posebno ovlastio.⁴⁴ Upisnik vodi Hrvatska javnobilježnička komora, sukladno odredbama Pravilnika o hrvatskom upisniku oporuka koji propisuje ministar nadležan za poslove pravosuđa.⁴⁵ Na zahtjev oporučitelja u Upisnik podatke dostavljaju nadležni sudovi, javni bilježnici, odvjetnici, osobe koje su napravile oporuku te je moguće upisati sve vrste oporuka.

⁴² *Ibid* str., 3.

⁴³ *Ibid* str., 4.

⁴⁴ Članak 68. ZN-a.

⁴⁵ Pravilnik o Hrvatskom upisniku oporuka (Narodne novine br. 135/03).

4. MEĐUNARODNA OPORUKA

4.1. Opća obilježja međunarodne oporuke

U Washingtonu je 1973. održana konferencija, na kojoj su države sudionice usvojile Konvenciju o jednoobraznom zakonu o obliku međunarodne oporuke. Konvencija je obvezala sve zemlje potpisnice da u svoje zakone unesu pravila o međunarodnoj oporuci prema Prilogu koji čini sastavni dio konvencije. Republika Hrvatska, kao pravni sljednik bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, nastavila je primjenjivati konvenciju uvrstivši odredbe o međunarodnoj oporuci u ZN.⁴⁶

Međunarodna oporuka je redovit, javan i pisani oblik.⁴⁷ Iako je propisan pisani oblik u kojem oporuka mora biti sastavljena, oporučitelj može sastaviti oporuku na bilo kojem jeziku i pismu, rukom ili na neki drugi način. Na zahtjev oporučitelja, osobe koje su ovlaštene zakonom mogu svakoj pisanoj oporuci dati oblik međunarodne oporuke. Pritom nije važno mjesto gdje je oporuka sastavljena, gdje se nalazi ostavina, državljanstvo, prebivalište ili boravište oporučitelja.

Za sastavljanje međunarodne oporuke su po pravu Republike Hrvatske ovlaštene iste osobe koje su ovlaštene za sastavljanje javnih oporuka. Međunarodnu oporuku mogu sudac, sudski savjetnik općinskog suda i javni bilježnik sastaviti strancima, dok u inozemstvu diplomatsko – konzularni predstavnici Republike Hrvatske sastavljaju isključivo hrvatskim državljanima.

Osobe koje su ovlaštene za sastavljanje međunarodne oporuke ujedno su ovlaštene i dužne obavljati i radnje koje su u nadležnosti suda u vezi s čuvanjem, opozivanjem i evidentiranjem međunarodnih i drugih oporuka.⁴⁸ Oporučitelj se za oblik međunarodne oporuke

⁴⁶ Marija Butković., Obilježja i važnost međunarodne oporuke u hrvatskom oporučnom nasljednom pravu, Informator: br. 6200, 2013., <https://informatore.hr/strucni-clanci/obiljezja-i-vaznost-medunarodne-oporuke-u-hrvatskom-oporucnom-nasljednom-pravu> , pristupljeno 24. kolovoza 2023.

⁴⁷ *Ibid* str. 1.

⁴⁸ Članak 147., st.4. ZN-a.

odlučuje zato jer je ovaj oblik oporuke važeći u zemljama potpisnicama Konvencije o jednoobraznom zakonu o obliku međunarodne oporuke.⁴⁹

4.2. Valjanost međunarodne oporuke

Pretpostavke koje je potrebno ispuniti su iste kao i kod drugih oblika oporuke. Oporučitelj mora biti sposoban oporučivati, dakle mora imati navršених 16 godina života i biti sposoban za rasuđivanje. U trenutku izjave posljednje volje ne smiju postojati mane volje zbog kojih bi oporuka mogla biti poništena. Mogući razlozi za poništenje oporuke propisani su ZN-om.⁵⁰

4.3. Sastavljanje međunarodne oporuke

Sastavljanje teksta oporuke sastavni je dio akta oporučivanja kada se sastavlja javna oporuka. Oporučivanje u obliku međunarodne oporuke ne sadrži sastavljanje teksta isprave. Navedena radnja prethodi aktu oporučivanja, stoga oporučitelj (ili netko drugi) može sam sastaviti tekst isprave. Akt oporučivanja započinje u trenutku podnošenja isprave u kojoj je oporučitelj očitovao svoju posljednju volju nadležnoj ovlaštenoj osobi, da bi njezinim djelovanjem ta isprava postala javnom ispravom – međunarodnom oporukom.⁵¹

Ovlaštena osoba koja oporuku sastavlja, utvrditi će temeljem važeće osobne iskaznice ili putovnice istovjetnost oporučitelja, a ako to nije moguće, onda putem dva svjedoka istovjetnosti. Akt oporučivanja se odvija uz nazočnost dvaju svjedoka, koji trebaju biti sposobni za to. Dakle, svjedoci mogu biti isključivo osobe koje su punoljetne, koje imaju poslovnu sposobnost i znaju čitati i pisati. Oporučitelj pred ovlaštenom osobom i u nazočnosti dvaju

⁴⁹ Europska pravosudna mreža u građanskim i trgovačkim stvarima, <https://e-justice.europa.eu/166/HR/succession?CROATIA&action=print&init=true>, pristupljeno 10. travnja 2024.

⁵⁰ Članak 27. ZN-a.

⁵¹ Butković, *op. cit.*, (bilj. 34.) str. 5

svjedoka izjavljuje da je isprava koju je napisao i podnio na potvrdu njegova oporuka i da je upoznat njezinim sadržajem. Sadržaj oporuke nije nikome dužan otkriti.

Nakon navedenog oporučitelj potpisuje svoju oporuku ili može zatražiti od druge osobe da se potpiše ako on nije u stanju potpisati se. Oporuku tada potpisuje ovlaštena osoba i svjedoci. Ovlaštena osoba je oporučitelju dužna izdati potvrdu o sastavljanju međunarodne oporuke kojom se dokazuje da ima valjani oblik međunarodne oporuke.

Potvrda koju izdaje ovlaštena osoba mora biti sastavljena u sljedećem obliku:

P O T V R D A
(Konvencija od 26. listopada 1973.)

1. Ja, _____
(ime, adresa i zvanje) osoba, ovlaštena za sastavljanje međunarodne oporuke,
2. potvrđujem da je dana _____ u _____
(datum) (mjesto)
3. (oporučitelj) _____
(ime, adresa, datum i mjesto rođenja) u nazočnosti mojoj i svjedoka:
4. a) _____
(ime, adresa, datum i mjesto rođenja)
b) _____
(ime, adresa, datum i mjesto rođenja)
izjavio da je priložena isprava njegova oporuka te da joj zna sadržaj.
5. Osim toga potvrđujem da:
6. a) je u nazočnosti mojoj i svjedoka,
 1. oporučitelj potpisao oporuku ili priznao i potvrdio kao svoj već stavljeni potpis;
 2. budući da je oporučitelj izjavio da ne može sam potpisati svoju oporuku iz sljedećih razloga:

– sam zabilježio ovu činjenicu na oporuci
– je potpis stavio _____
(ime, adresa)
7. b) smo svjedoci i ja potpisali oporuku.
8. c) Svaki list oporuke potpisao je _____ te je označen brojem.
9. d) Uvjerio sam se u identitet oporučitelja i gore navedenih svjedoka.
10. e) Svjedoci su ispunjavali pretpostavke propisane zakonom, po kojemu ja postupam.
11. f) Oporučitelj je želio dati sljedeću izjavu o čuvanju svoje oporuke:
12. _____ MJESTO
13. _____ DATUM
14. _____ POTPIS, i eventualno PEČAT

Slika 1. Potvrda

Izvor: IUS INFO,

https://www.iusinfo.hr/Appendix/ZAKONI_HR/ZA2003B48A604_2776_1.pdf, pristupljeno 10. svibnja. 2024.

Jednako kao u slučaju javne oporuke evidentirat će se sastavljanje i pohrana oporuke kod ovlaštene osobe te proglašenje u Hrvatskom upisniku oporuka. Iznimka od upisa oporuke u upisnik su oporuke stranih državljana koji ih ne mogu upisati u registar.⁵²

⁵² *Ibid.*, str. 7.

5. ZAKLJUČAK

Na temelju proučene literature i pravnih izvora opisani su pravni temelji stjecanja nasljednog prava. Zaključujem, da oporučno nasljeđivanje ima prednost u odnosu na zakonsko, uz iznimku kada se radi o nužnom nasljednom dijelu. Oporuka kao pravni temelj nasljeđivanja je jednostrano, izričito i osobno očitovanje oporučiteljeve posljednje volje.

ZN-om propisani su oblici oporuke: Privatne oporuke (vlastoručna oporuka i pisana oporuka pred svjedocima) i javna oporuka i oporuka u izvanrednim okolnostima (usmena oporuka). Pretpostavke valjanosti, postupci čuvanja, proglašenja i opoziva oporuke jednaki su za sve oblike oporuka.

Posebna pozornost pridana je javnim oporukama. Navedene su ovlaštene osobe za njihovo sastavljanje, postupak identifikacije oporučitelja, formuliranje sadržaja oporuke, potvrđivanje isprave o sastavljanju oporuke i zapisnika. Propisane faze sastavljanja oporuke važne su kako bi oporuka bila valjana.

Međunarodna oporuka, regulirana Konvencijom o jednoobraznom zakonu o obliku međunarodne oporuke, predstavlja oblik javne oporuke. Republika Hrvatska primjenjuje konvenciju te su odredbe o međunarodnoj oporuci uvrštene u ZN.

Zaključno, za razliku od javne oporuke, oporučivanje u obliku međunarodne oporuke ne sadrži sastavljanje teksta oporuke, stoga tekst oporuke prethodno može sastaviti oporučitelj ili netko drugi, uključujući i ovlaštenu osobu. Također, može se sastaviti na bilo kojem jeziku i pismu. Oblik međunarodne oporuke omogućuje da oporuka bude priznata glede valjanosti oblika u svim državama koje su usvojile Konvenciju o jednoobraznom zakonu o obliku međunarodne oporuke.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Gavella, Nikola; Belaj, Vlado, Nasljedno pravo, Zagreb, 2008.
2. Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Zagreb, 2014.

Članci

1. Ivan Belaj, „Nevaljanost oporuke zbog mana oporučiteljeve volje“, Informator, 2011., <https://informator.hr/strucni-clanci/nevaljanost-oporuke-zbog-mana-oporuciteljeve-volje> , pristupljeno 24. kolovoza 2023.
2. Zinka Bulka., „Oporuka kao temelj nasljeđivanja“, IUS INFO, 2011. <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2011B359> , pristupljeno 11. kolovoza 2023.
3. Marija Butković., „Obilježja i važnost javne oporuke u hrvatskom oporučnom nasljednom pravu“, Informator, 2013., <https://informator.hr/strucni-clanci/obiljezja-i-vaznost-javne-oporuke-u-hrvatskom-oporucnom-nasljednom-pravu> , pristupljeno 24. srpnja 2023.
4. Marija Butković., „Obilježja i važnost međunarodne oporuke u hrvatskom oporučnom nasljednom pravu“, Informator, 2013., <https://informator.hr/strucni-clanci/obiljezja-i-vaznost-medunarodne-oporuke-u-hrvatskom-oporucnom-nasljednom-pravu> , pristupljeno 24. kolovoza 2023.

Pravni izvori

1. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
2. Zakon o nasljeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19)

Mrežni izvori:

1. Europska pravosudna mreža u građanskim i trgovačkim stvarima, <https://e-justice.europa.eu/166/HR/succession?CROATIA&action=print&init=true>, pristupljeno 10. travnja 2024.